

שלום והרבה ברכה לכל הלומדים במסלול התפילה.

על תפילה אמרו חכמים שהיא כמו הסולם שבחלום יעקב: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"; האדם נמצא וחי בעולם הזה, הארצי וביכולתו להגיע השמימה למפגש עם האין סוף, והסולם המתווך בין השמים והארץ היא התפילה.

עם זאת, ידוע לכל אדם שהתפלל יותר מפעם אחת בחייו שהטיפוס בסולם זה איננו פשוט כל כך. התפילה דורשת הבנה מול מי אני עומד; אמונה בכך שיש משמעות למה שאני מדבר; הזדהות עם מילים שלא אני כתבתי; צורך להגיע למצב נפשי "מתפלל" בזמנים שלא דווקא מתאים לי; ריכוז לטווח ארוך; הקשבה למילים שיוצאות מהפה שלי ועוד ועוד.

הצעד הראשון בכל דבר משמעותי בחיים הוא לתת לו חשיבות, להתעסק בו, לדבר עליו עם אנשים אחרים ולחשוב איך אנחנו יכולים לעשות את זה יותר טוב. זה הבסיס של הרעיון של ה"חברותות" - לדבר על תפילה במטרה שהתפילות שלנו יהיו יותר טובות. הבנה של המילים שאנחנו אומרים בתפילה היא חלק די הכרחי כדי שהתפילה תפעל עלינו – ניתן לזה מקום מרכזי בלימוד שלנו. מעבר לתרגום מילולי של המילים, דרושה הבנה של משמעות המילה בהקשר התפילה, ויותר מזה, לנסות להגיע לכך שנגיד את המילה בתפילה, טעונה עם כל המשמעויות שלה. בכל אלה נתעסק במסגרת החברותות, והשיעורים שיעבירו רבנים מתלמידי הרב עדין אבן ישראל יעניקו לנו השראה נוספת.

בתקווה ובתפילה שנתפלל טוב יותר.

מפגש ראשון "שמע ישראל"

פסוק "שמע ישראל" הוא הפסוק החשוב ביותר בתורה מבחינות רבות. במפגש הזה ננסה להבין מה המשמעות של כל מילה בפסוק, ומה הופך את הפסוק הזה למרכזי וחשוב כל כך.

- קראו את הפסוק בתורה עם הביאור של הרב עדין.

פרשת שמע

דברים פרק ו' פס' ד-ט

(ד) **שְׁמַע, יִשְׂרָאֵל!** מעבר לפנייתו של משה לבני ישראל אל שומעיו הוא מבקש להודיע ברבים את עצם מהותו ואמונתו של העם. משה קובע שתי קביעות: ה' הוא אֱלֹהֵינוּ, וה' הוא אֶחָד.

Shema

DEUTERONOMY 6:4-9

4 Hear, Israel: With these words, Moses was not merely addressing Israel, but also declaring the essence and faith of the people. He made two declarations: **The Lord is our God, and the Lord is one.**

- עכשיו נעבור מילה מילה וננסה להסביר אותה:

- **"שמע":** מה פירוש המילה שמע: להקשיב/ לשמוע/ משהו מעבר לזה? איך אנחנו אמורים להקשיב לפסוק?

- **"ישראל":** למי הפניה? מי צריך להקשיב לקריאת שמע? כל התפקיד שלנו בקריאת שמע הוא להכריז לאחרים שיקשיבו או שאנחנו גם אמורים לעבור משהו בקריאה?

- **"ה'":** מי זה השם? ניתן לקיים דיון על עצם העניין – האם יש אפשרות או מטרה לדעת מיהו ה'? ואם כן, איך מתקדמים בזה?

- **אלקינו:** מה פירוש המילה אלקים? מה זה אומר שה' הוא אלקינו? ובכלל, מה אמורים לכוון כשאומרים שה' הוא אלקינו?

- **אחד:** מה זה אומר שה' אחד?

- אחרי המחשבה על כל אחת ממילות הפסוק; איזה מהמילים נראית בעיניכם הכי דרמטית? איזו מילה נראה לכם שיש לה משמעות שיכולה לשנות תפיסה או יותר מכך לשנות מהלך חיים של בנאדן? איזה מילה הכי נוגעת לכם? איזה מילה הכי מובנת?

- כעת נעבור לקטע הסבר של הרב עדין על "שמע ישראל", בהקשר של התפילה. הביאור מהווה סיכום (חלקי) לדיון בנוגע למשמעות המילים של הפסוק.

מתוך ביאור לסידור (שעתיד לצאת לאור) של הרב עדין שטיינזלץ:

הפסוק הראשון של קריאת שמע הוא העדות שמעיד עם ישראל על האמונה בה'. משום חשיבותו של הפסוק הוא נאמר לא רק בתפילה ובקריאת התורה, אלא בכל עת של התרגשות הלב. ושיאיה – בשעת מסירות הנפש לבוראה – שמקדשי ה' לדורותיהם אמרו פסוק זה כאשר הוצאו להורג, וכן משתדלים לאומרו בשעת יציאת הנפש, כאשר אדם עומד למות. בשם האר"י אמרו כי בשעה שאומרים פסוק זה יש להזדהות לגמרי עם המסר העולה מהן. ומשום כך צריך המתפלל לחשוב בליבו שהוא מוכן למסור את נפשו, ולקבל על עצמו כל סבל וייסורים עד מוות, ובלבד שלא לסטות מן ההצהרה של "ה' אלקינו ה' אחד".

פסוק זה שיש בו שש מלים בלבד מתחלק (לפי עניינו ולפי פיסוק הטעמים) לשלושה חלקים:

"שמע ישראל" - בתוך ההקשר המקורי של הפרשה, הוא קריאתו של משה רבנו לכל ישראל, ולכל אחד ואחד מעם ישראל, לשמוע את הדברים. שמיעה זו (כרוב שימושיו של שורש זה במקרא) אין מובנה רק האזנה בלבד, אלא: הקשבה, ויותר מכן – הבנת הדברים והסכמה להם. המלים הללו מקבלות משמעות שונה במקצת בזמן קריאת שמע, משום שאז מובנן הוא כענין של הצהרה פומבית: ישמע כל עם ישראל את הדברים הללו, שהאומר מודיע ומפרסם אותן לכל שומע. ובכלל זה מובן שגם הקורא קריאת שמע בינו לבין עצמו - הריהו כפונה לפחות אל עצמו: "שמע ישראל".

ה' אלוֹקֵינוּ. הצהרה שאנו מקבלים עלינו את מלכותו ושלטונו של ה' עלינו, שהיא התמצית של "קבלת עול מלכות שמים". מלבד האמונה בכך שיש אלוֹקים, יש כאן הצהרה ברורה על היחס בינינו: הוא האלוֹקים שלנו, אנו שלו והוא שלנו.

ה' אחד. הצירוף ה' אחד כולל את יחידותו ואחדותו של ה'. ה' הוא יחיד: אין עוד אלים אחרים, ומעבר לכך – אין שום מציאות אחרת מלבדו. וה' הוא אחד: הוא כולל בתוכו את כל חלקי המציאות שנראים כנפרדים זה מזה. וכן הסבירו ראשונים שיש לכון במילה "אחד" לפי הרמז של הגימטריה במילה זו: שהוא אחד ("א"), בשבעה רקיעים ובארץ (שהם ביחד שמונה "ח"), ובארבע ("ד") רוחות השמים. אחדות ה' הוא נושא מורכב בעל משמעויות שונות, לכך, קבעו בהלכה שיש להאריך במילה "אחד", כדי להעמיק ולחשוב במה אנו מאמינים, כל אחד לפי יכולתו.

Reciting the Shema

From the (soon to be published) siddur of Rabbi Adin Even-Israel Steinsaltz:

The first verse of the Shema is a testimony, through which the people of Israel attest to their faith in God. The verse is so important that it is repeated not only in prayers and Torah readings, but on occasions involving heightened emotion. The most dramatic example of this is when a martyr delivers his soul over to its Creator: those who sanctified the name of God over the generations uttered this verse as they were about to be executed. Similarly, efforts are made to ensure that a dying individual recites this verse just before he passes.

It is stated in the name of the Ari that when reciting this verse one must identify himself entirely with its message. Consequently, someone who is praying must have in mind that he is ready to give up his life to accept any form of pain and suffering, even death itself, without deviating from the declaration that “the Lord our God, the Lord is one.”

This verse, which is comprised of only six words, can be divided (based on its meaning and cantillation notes) into three parts:

“Hear, Israel” – In the original context of the chapter, this is the summons of Moshe Rabbeinu to all Israel, and separately to each and every individual Jew, to hear what he is saying. This “hearing” (like most uses of the root *shin, mem, ayin* in the Bible) does not merely denote physical hearing; rather, it signifies listening, and also understanding and accepting the message. These words have a slightly different meaning when one reads the Shema, as here they function as a kind of public declaration, to the effect that “all the people of Israel should hear this,” as the speaker is proclaiming and circulating this statement to all who can hear it. This includes, of course, one who is reading the Shema alone – when he says “Hear, Israel,” he is effectively addressing himself.

“The Lord our God” – This is a declaration that we accept upon ourselves the sovereignty and rule of God, which is the essence of “receiving the yolk of

Heaven.” Apart from the belief in the existence of God, this is a clear assertion of the relationship between us: He is our God; we are His and He is ours.

“The Lord is one” – This phrase includes both the oneness and unity of God. God is the only one – there are no other gods, and what is more, there is no existence apart from Him. In addition, God is one in that He contains all parts of existence that appear to be separate from each other. The early commentaries likewise explained that when articulating the word *ehad* [one], a person must have the following intentions, which correspond to the numerical values of its three Hebrew letters [*aleph*, *het*, *dalef*]: He is one (*aleph*) in the seven firmaments and the earth (which together make eight, *het*) and in the four (*dalef*) directions. Since the unity of God is a complicated, multifaceted topic, it was determined as halakha that one must lengthen the pronunciation of *ehad*, in order to have time to contemplate our beliefs, each person in accordance with their ability.

- המשפט "ברוך שם כבוד מלכותו" איננו מהתורה והוא בעצם קוטע את הפסוקים בין "שמע ישראל" ל"ואהבת". קראו את המשפט ונסו להבין ולתרגם את המשמעות המילולית שלו. אחר כך, תחשבו על הסבר למה תקעו אותו כאן ואיך הוא קשור לשמע ישראל? בנוסף, למה אומרים אותו בלחש?

"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"

""Blessed be the name of His glorious kingdom forever and ever

מתוך ביאור לסידור (שעתיד לצאת לאור) של הרב עדין שטיינזלץ:

המשפט "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" היה נאמר במקדש, בכל פעם שהיו מזכירים את שם ה' המפורש או כמענה על ברכות, כעין תרועה של הקהל לכבוד שמו של המלך (בדומה לאמירת 'אמן'). שילוב המשפט בתוך קריאת שמע הוא הבעת הסכמה שלנו לדברים הגדולים שנאמרו ב"שמע ישראל". אף מבחינת התוכן יש בו השלמה פנימית של הנאמר ב"שמע ישראל". בשמע ישראל מופיעה אחדות ה' בדרגתה השלמה: "אין עוד מלבדו", שהמציאות לא נחשבת לכלום לפניו. כדי שהדברים ייגעו לעולמנו, אנו מוסיפים משפט זה שעניינו יחס ה' למציאות שמגיעה עד לעולם הזה, וכך הוא מתפרש: התגלות מלכות ה' השראתו וכוחו

ממלאים את העולם – במקום ובזמן – לעולמי עולמים. משפט זה נאמר בלחש, ובגמרא נאמר שהדבר כך משום שלא נזכר בפירוש בתורה. אמנם הטעם הפנימי לעניין הוא מחמת הבושה, כאשר אנו חוזרים מתפיסת האחדות הנשגבת אל מלכות ה' בתוך העולם, מגיע ההכרה עד כמה רחוקים אנו בחיי היומיום לקבל את מלכותו עלינו. רק ביום כיפורים, שאנחנו נעשים "כמלאכי השרת", יכולים אנו להגיד את הדברים בקול רם, ובגלוי.

Blessed be the name of His glorious kingdom forever and ever

The sentence "Blessed be the name of His glorious kingdom forever and ever" was recited in the Temple whenever the Explicit Name of God [*Shem HaMeforash*] was pronounced, or as a kind of choral refrain of the congregation in response to blessings, in honor of the King's name (similar to "Amen"). Its incorporation into the reading of the Shema is a way of expressing our assent to the important ideas of the verse we just recited. Furthermore, its meaning completes the message of "Hear, Israel." In that verse, the unity of God appears in its fullest extent: "There is no other besides Him" – it is as though nothing else exists in relation to Him. In order for that concept should reach down to our world, we add this statement, which refers to God's relationship with all creation, including our own world. It means that revelation of the kingdom of God, His Presence and His strength, all fill the world – in both time and place – for all time. This sentence is recited quietly, and the Gemara explains that this is because it does not appear in the Torah. However, on another level the reason is due to shame, for when we retreat from our contemplation of the lofty unity of the kingdom of God in the world, we realize how far we are from accepting His sovereignty over us in our daily lives. It is only on Yom Kippur, when we are like the ministering angels, that we can issue this declaration loudly and openly.